

hunger,» hvarest i Latinet Ablativus Casus och i Svenskan præposition *af* »uttrycka kategorien af verkande orsak.» – – – Ref. afhåller sig ifrån alla commentarier häröfver, men torde hållas ursäktad för den förvåning, han rönte öfver att se Hegel *sålunda* förklarad och rättfärdigad, samt för den nygirighet, hvaraf han brinner, att lära känna den »nyare språkvetenskapens kategorier.»

Hr G. öfvergår efter denna grundläggning till gamla Streling, hvilken mycket lägges till last, men hvars grundfel säges vara: att »öfversätta» språkformerna i stället för att »utforska de Kategorier,» desamma »uttrycka.» – Ingen torde neka Strelingska Gramatikens bristfällighet; men svårare är att uppgifva någon Latinsk Gramatik på Svenska språket: som i anseende till den nödvändiga utanläsningen förenar den förenämndas korthet med dess för nybörjaren passande bestämda, »yttre hjälpkännetecken.» – Att Streling också icke alltid öfversätter, visar bäst Hr G:s vid ofvan anförda exempel anbragta förklaring, som tydligen är lånad af Streling, nr 1:sta Reg. af Synt. Ablat. – Skulle Streling derstädes uttryckt sig: »kategorien,» orsak, o. s. v., så vore notion, kategori, hos lärjungen beroende af ett lika ungefärligt begripande, som notion, orsak; ehuru Hr G. anser det »besynnerligt,» om en gosse, af 10 års ålder, »icke skulle förstå,» hvad »grund,» »orsak,» »ändamål» betyda. Om »hvad man menar» med dessa uttryck, torde han väl också blott hafva *sin mening*.

För Hr G:s goda ifver, känd och alltid erkänd af Ref., bära äfven dessa öfversättningar vittne. – För god frukt deraf vore väl gagneligt att följa Hegels, af Hr G. sjelf lofordade maxim: *att sätta det gamla i ett nytt förhållande till det hela, samt derigenom lika mycket bibehålla, som förändra och förnya det väsendtliga af detsamma.*»

30 13 EN DAGENS FRÅGA.

Spanska Flugan, sectio ultima

I vårt fädernesland har på sednaste decennium en serdeles liflig rörelse försports inom det religiösa gebitet. Saken är likväl i sig sjelf ingalunda ny, icke ens hos oss. Tvärtom har här, likasom i öfriga protestantiska länder, aldrig saknats fromma nitälskare, hvilkas mot den synliga kyrkan riktade ifver framträd i en mer eller mindre urartad sekterism. Det utmärkande i detta nit har nemligen, enligt vår åsigt, varit: att desse ifrare ansett sig utgöra den sanna kyrkan, såsom de heligas samfund, i motsats mot den bestående, af Staten sanktionerade kyrkan, hvilken de förklarar för förderfvad och affallen ifrån sin ursprungliga lära och sed. Att detta äfven är fallet med de nu såkallade »omvändes» derpå kan ingen tvifla, som tagit kännedom om deras läror.

Att all sådan separatism icke är tillfällig, synes redan af dess ihärdiga uppträdande under ständigt ny skepelse. Den är tvärtom i sjelfva verket grundad i Protestantismen, som, för att försvara sin exsistens, uppställde den lära: »att kyrkan förnämligast är ett samfund af tro och helig ande i de trognas hjertan,» oberoende af »yttre ting och bruk»¹. Konsekvensen häraf är lätt i ögonen fallande, om man utsträcker hvad som rörer endast »hjertat»² d. ä. endast det enskilda subjektet till

¹ Augsb. Bek., Artic. VII.

² Likaså oantastelig som hjertats tro, den subjektiva öfvertygelsen är, likaså utsäglig är den känsla, hvaruti den består. På *den* kan derföre ingen annan församling byggas, än den osynliga.

kyrkan, såsom de kristnas församling (*coetus Christianorum*). Ty i stället för att såsom öfriga protestantismens läror vara en reservation mot allt andligt förtryck, förvandlas den då till en protest, mot all bestående kyrka. Slutet uppå sådana rörelser inom kyrkan har derföre i alla tider varit antingen den, att ifvern afvalnat och försvunnit, eller att separatismen blifvit verklig i en ny kyrka.

Då Reformationen vände sig emot, hvad den ansåg för missbruk i Katholska kyrkan, var det lika konsequent ock i sakens natur liggande att Reformationens anhängare förklarades för kättare, som att de sökte bilda en egen kyrka och för densamma åstadkomma en yttre sanktion, ett erkänt sjelfbestånd. Ty den som ställer sig utom den kyrka, hvilken han *de facto* tillhör, ställer sig utom kristna församlingen och måste, för att åter komma derin, ingå i en annan faktiskt erkänd kyrka. Såsom kyrka antog protestantismen ingen annan auktoritet i tros-saker, än den Heliga Skrift, med förkastande af alla menniskofunder. Men i och med detsamma hade denna kyrka ett Symbolum, uti hvars erkännande den hade sitt eget erkännande såsom kyrka. Detta Symbolum var dock för allmänt för att särskilja den nya kyrkan från den katholska. De Symboliska böckerna uppstodo såsom en vidare utläggning af detta grundantagande, ty genom dem bestämdes för hvarje särskild hufvudpunkt af kristendomen, hvad som borde anses för Skriftens lära, och hvad som derifrån borde skiljas såsom menliga tillsatser. En sådan utläggning måste nu väl alltid i förhållande till Skriftens ord blifva menkofunder. Men då uti dem den Heliga Skrift framställdes såsom enda tros-norm, och förnuftet i mening af subjektiv öfvertygelse (»hertat») för Skriftens rättmätiga ransakare¹, så var derigenom äfven den andliga friheten erkänd och menniskan i sitt förhållande till Gud hänvisad på sig sjelf, sitt eget innersta².

Uti nämnde erkännande ligger roten till en fortsatt protest inom protestantismen. Uti en missförstådd tillämpning deraf hafva också de många inom protestantiska kyrkan uppträdande sekteriska kongregationer, om icke sin enda anledning, så åtminstone sitt egentliga fäste.

¹ Uttryckligast uttalas detta i Form. Concordiæ: — »*et sacras litteras solas unicam & certissimam illam regulam esse credimus, ad quam omnia dogmata exigere & secundum quam de omnibus tum doctrinis tum doctoribus judicare oporteat.*» Sjelfva uttrycket är här högst spekulativt, emedan det uttalar tron (»credimus») på den Heliga Skrifts auktoritet vara en nödvändig förutsättning för dess begripande (»judicare») och uppfattning.

² Vi tillåta oss här anföra ett utdrag ur *Hegels* karakteristik öfver Lutheranismen. Han säger, att i denna lära människans »känsla, hennes tro, det som är blott hennes eget, tages i anspråk. Blott hennes subjektivitet, hennes innersta visshet om sitt jag kan uti hennes förhållande till Gud i sjelfva verket komma i betraktande.^{2a} Menniskan sjelf måste göra bot, sjelf i sitt eget hjerta känna ånger och hennes hjerta måste uppfyllas af den Heliga Ande. Således erkännes här icke blott subjektivitetens princip, jagest rena hänförande på sig sjelf, friheten, utan det bestämmes oestergifligt, att det blott derpå beror i Gudsdyrkan, i Religionen. Principens^{2b} högsta rättfärdigande är, att den gäller inför Gud, att endast det egna hjertats tro, det egna hjertats besegrande är af nöden. Först härmedelst är den kristna frihetens princip uttalad och bragt till verkligt medvetande. Härigenom har man nu antagit en punkt i människans innersta, på hvilken det ensamt beror, uti hvilken hon är ensam med sig och med sin Gud; och inför Gud är hon blott sig sjelf — i sitt samvete skall hon vara i sitt eget hus. Hennes husfred skall icke kunna störas af andra; ingen skall göra anspråk på att der något gälla.» — — — »Härigenom är skilnanden mellan prester och *laici*. Det gifves inga *laici* mera; ty hvar och en försig är hänvisad, att i *afseende d sig*^{2c} veta hvad religion är.»

^{2a} Hennes visshet om sin frihet och förnuftighet och således om sin rättighet att fritt afgöra i sitt förhållande till Gud.

^{2b} Subjektets religiösa afsigter och förhållande, dess religion.

^{2c} Detta i afseende å sig är här väsentligt.

Ty det är lika lätt att förbise den ena som den andra sidan af denna protestantismens hufvudprincip. Sålunda har man än blott vindicerat subjektets rätt och derigenom blifvit förd till en rationalistisk skepsis. Än åter har man fasthållit blotta ordets auktoritet och derigenom försjunkit till en lika subjektiv mystik. Den ena af dessa åsigt är lika godtycklig och tillfällig som den andra.

10 Ehuru nemligen Skriften förklarar för det religiösa vetandets högsta regel, så är Skriften icke som sådan ett dödt, utan ett *levande ord*, lefvande nemligen i subjektets vetande och öfvertygelse, i dess andliga
 lif. Likasom å andra sidan subjektet lefver endast genom att anamma
 ordet, uti Guds lefvande ord. Bristande insigt i denna det Subjektivas
 och Objektivas ömsesidiga förutsättning föranleder till en dubbel
 villfarelse. Uppfattas nemligen Subjektet för sig såsom fritt afgörande
 öfver Skriften (det gifna ordets, det Objektivas) sanning, är dess
 afgörande tillfälligt och derigenom af det tillfälliga (fördomar, böjelser,
 begär) beroende samt sålunda ofritt. Göres åter Skriften, såsom gifvet
 ord, oberoende af Subjektets pröfning och öfvertygelse, så blir sjelfva
 Skriften af intet betingad och derigenom ett blott tillfälligt vetandets
 innehåll. Vi fäste oss här endast vid denna sednare sida¹. Den
 20 framträder i erfarenheten sålunda: att man tillägger Skriften, såsom
 Gudsord, en inneboende kraft att utan allt Subjektets tillgörande,
 verka insigt och god vilja, och benämner detta den Heliga Andes
 inverkan på Subjektet. Om också härvid afses derifrån, att sjelfva detta
 antagande är godtyckligt, måste man likväl erkänna, att derigenom all
 insigt i Skriftens sanning blir lika berättigad, och att likaså all handling
 då i dess läror finner ett försvar. Ty emedan detta antagande annihilerar
 all Subjektivitet, allt Subjektets tillgörande, måste Skriftens eller
 den Heliga Andes inverkan vara densamma hos alla människor. Men
 30 sålunda blir intet hvarken i den kristnas vetande eller handling hennes
 eget verk, och både godt och ondt har samma berättigande, emedan
 intet tillräknande finnes. Ofvannämnda påstående inskränkes derföre
 såvida, att en viss prädisposition hos Subjektet anses nödig; menniskan
 bör nemligen mottaga Skriftens ord och läror med ett med Skriftens
 anda öfverensstämmande sinnelag, bör hafva rönt, om icke en omvändelse,
 så åtminstone en väckelse ur syndasömmen, ur sitt naturliga
 själstillstånd. Och härmed hafva vi berört en ny väsendtlig punkt i
 denna vår undersökning.

40 Mot detta sednast anförda antagande är väl intet att anmärka, om
 detsamma blott stannade vid det yrkande, att för insigt i den Heliga
 Skrift fordras behof af hvad man kallat andelig spis och en känsla af
 detta behof. Men man förutsätter häri redan allt det, som först borde
 vara en frukt af den i Skriften inneboende Andens inverkan. Ty man
 förutsätter flera eller färre momenter af *Nådens Ordning*, icke blott
 såsom ett vetande, utan såsom af Subjektet upplefvade och i ordets
 fulla mening *genomarbetade*, förr än hon kan komma till insigt i
 Skriftens läror och mottaga den Heliga Andens verkningar.

50 I allmänhet är denna Nådens Ordning ett slags instrument, hvaraf
 man betjenar sig, utan att veta hvad det är eller hvadan det är. Att den,
 såsom lära, redan innehåller eller borde innehålla sjelfva Skriftens
 hufvudsakliga läror, derpå tänker man föga. Att den vidare är *ett*

¹ Den förra sidan utgöra den blott räsionnerande upplysningen, som kallar sig fördomsfrihet och fritänkeri, men hvars yttersta grundsats, det Subjektiva förnufvets oberoende af det gifna ordet, likaså är ett grundlöst antagande, och som dessutom omedvetet är insnärjd i sin tillfälliga bildning och beroende af mångahanda yttre lefnadsförhållanden.

menskligt bemödande, att sammanfatta dessa läror, och sålunda en bland de menliga tillsatser, om hvilka ofvanföre blifvit taladt, detta besinnar man ännu mindre. Den ena mottager den på god tro af den andra, (såsom vi alla i den Lutherska församlingen uppfostrade det gjort) men glömmar att denna ordets inverkan uppå Subjektet redan *ifrån den* bör börja. Ty meningen med denna lära om Nådens Ordning likasom med allt i våra Symboliska böcker upptaget, är ju den, att densamma skall innehålla Guds »rena, oförfalskade ord.» Nu kan väl, redan före denna läras historiska lärande och genomlevande, en förutgående inverkan af den Heliga Ande antagas; men då denna inverkan hos människan just består i det själstillstånd, som utgör momenterna i nådens ordning, så leder detta antagande endast på en omväg till samma punkt.

Hvad nu denna Nådens Ordning i sig sjelf beträffar, så kan sjelfva lärans stora värde både såsom psykologiskt sann och skriftenlig ingalunda misskännas, ehuru äfven inom Lutherska kyrkan meningarne om skilnaden emellan och ordningen uti dess momenter varit delade. *Men dessa momenter äro*, såsom alla momenter i Andens lif, *af den natur, att de likaså kunna genomlevas i ett ögonblick, som på decennier.* Det kan derföre för tanken fixeras det ena eller andra momentet såsom den ståndpunkt, der människans sinne är beredt att mottaga Guds Andes verkningar genom ordet, men uti Andens lif äro dessa momenter oåtskiljbart förenade. Det är lika så orimligt, att *i tiden* skilja t. ex. ångern ifrån omvändelsen, eller denna från bättringen (såsom blott sinnelag), som att vid en Subjektets handling afgöra, när vetandet upphörer och viljandet inträder, eller tvärtom vid en eftertankens *actus.* Ty nämnda momenter äro väl icke blotta sinnesrörelser, affekter, såsom sorg och glädje, utan beteckna en den *förnuftiga* Andens fria *actus.*

Om så är, så fela de, hvilka exklusivt kalla sig för omvände: 1:o uti att bestämma en särskild tid för hvarje moment i nådens ordning¹; 2:o uti att till en bestämd tidpunkt fixera Ordets lifgifvande inverkan uppå subjektet; 3:o uti att fästa hela omvändelseverket vid en bestämd period af människans lif.

Ifrån dessa godtyckliga bestämningar härleda sig, enligt vår åsigt, mycket annat falskt i deras uppfattning af Kristendomen; hvilket allt har sin grund i godtycke och subjektivt menande, samt bevisar, att subjektets Rätt icke ohämnadt låter sig föraktas. Ty att de ytterst förkasta *allt* subjektets tillgörande, förer såsom alltid, ehuru omedvetet, till motsatsen, till *blott* godtycke, emedan sjelfva detta förkastande är godtyckligt. Vi vilje blott beröra några af dessa falska åsigter. Hit hör i första rummet pluralitetens förakt för all menlig bildning, hvilket de hos sig stärka genom nya Testamentets anföranden mot *hedningarnes* vishet. De förkasta här kristendomens frukter för att komma till kristendom och stadna dervid. Vidare: deras förakt för alla Kristna, hvilka icke, såsom de sjelfve, genomlevat Nådens Ordning under förloppet af vissa dagar, veckor, eller månader. De utsträcka här *vissheten* om *sitt* nådatillsånd till *sanning*, till insigt i den gudomliga Nådens natur. Likaså kommer här af deras missaktning för alla andra menliga band än det religiösa brödraskapets, hvarvid de icke tveka att i afseende å förhållandet mellan makar, föräldrar och barn,

¹ Naturligtvis är här fråga om att *bestämna* detta såsom *allmängiltigt*, ty subjektets medvetande om *sitt* inre är subjektets ensak. Detta gäller äfven för efterföljande punkter.

husbönder och tjenare, yrka de mest upplösande satser. Ty äfven i dessa förhållanden erkänna de ingen gemenskap emellan de *i deras mening* omvända och oomvända.

Det är onödigt att öka detta register. Ytterligheten skall bota sig sjelf, och endast det sanna och gagneliga kvarstå. Vi hysa i detta afseende en hög tanke om denna rörelse inom kyrkan. Den vittnar om ett vaknadt andligt behof och ett intresse utöfver dagens omsorger. Ett sådant måste förr eller sednare bära god frukt.

10 Att denna rörelse också lika litet i vårt land, som i öfriga protestantiska länder, saknar sin goda grund, kan icke förnekas. Att närmare utveckla den, skulle kanske beröra alltför ömtåliga strängar. Medges måste likväl, att den Europeiska Kristenheten befinner sig i en motsägel-
 20 else, uppå hvilken en lösning ovilkorligen är af nöden. Hos de företrädesvis bildade af densamma saknas gemenligen all religiös öfvertygelse. Huruvida detta till någon del äfven gäller det protestantiska presterskapet, må läsaren afgöra. I vårt land är äfven den stora massans upplysning mindre vårdad, än tidens kraft det skulle fordra; ty en lärare för tusental af lärjungar kan tillhöra tidpunkten af Kristendomens utbredande; men i ett land, der densamma ett halft år-tusende varit rådande, är detta otillräckligt. Då man likväl betänker, huru mycket med så ringa medel åstadkommits, måste man häpnande erkänna ordets makt och den individuella förmågans ringhet.

Till beslut uppå denna artikel införe vi nedanstående traktat af Ödman, som, ehuru i åtskilligt afvikande från vår åsigt, likväl i det hela är väl värd att besinnas:

ANDELIGT LJUS, SVÄRMERI OCH SAMVETSFRIHET.

30 I allt, hvad människan företager, bör hon till ledning hafva ljus i förståndet, och i hjertat böjelse att följa ljuset. Gud har sjelf dragit försorg derom, att ledning icke må saknas i förnuftet, att i viljan icke må saknas böjlighet för skäl. Gud har gjort ännu mer. Han har gifvit oss den känslan, vi röne under namn af *samvete*. Denna känsla må väl icke alltid upphäfva sig till domare öfver ljuset; men öfver afvikelsen dömmar hon enväldigt.

Den ledning Gud gifvit oss såsom människor, är *förmuftet*. Vi känne det blott af dess förmåga och verkningar. Dess ändamål är att styra
 40 hjertat; men hjertat är en olydig undersåte. *Samvetet* gafs därför till hjertats vårdare; men det delar ofta med förnuftet det obehagliga af en föraktad tygel.

I de utvärtes ting, som oss omgifva, utsträcker förnuftet sin forskning vida längre än ögat. Det bestämmer omätliga afstånd och slutar af kända förhållanden till de okända. Det afmäter krafter och verkningar, orsaker och följder. Men, med all sin förmåga, måste det alltid erkänna sin inskränkning. Det uträknar kometens återkomst, men väsendet af det sandkorn, som trampas af vår fot, är en hemlighet, hvilkens skal det ännu ej brutit.

50 I det, som inom människan föregår, som rörer hennes högre väl, hennes lugn, hennes hopp, hennes trängtan och viktigaste behof, räcker henne förnuftet äfven sin ledning. Men, då det genomvandrat hela sitt fält, återstå alltid frågor, dem förnuftet lemna ofullkomligt besvarade. En viss dunkelhet, som stannar vid det möjliga; en aning, som svagt tillfredsställer, är all den skörd, vår själ der hemtar, och denna själ är dock så skapad, att hon sträfvar efter visshet.

Gud har äfven sörjt för detta behof. Han har gifvit oss, såsom Christna, sitt heliga ord till ledning, der förnuftet lemnar oss rådvilla utan kraft, utan upprättelse. Vaktom oss från den villan, att sätta det Gudomliga Ordets ledning i motsatts af förnuftets. Bägges ledning är gifven af samma hand. Ett större ljus är ej motsatts af det mindre. Ett förnuftigt ljus och ett Andeligt ljus skilja sig från hvarandra endast i måttet och kraften.

Andeligt ljus är det, som hemtas af Evangelio, som kallas Christi Lag. Någon annan källa är oss icke anvist. Detta ljus har Gud i Christo framburit till den under bördan sträfvande menskligheten. Förnuftet äger att granska det; viljan äger att undandra sig det, men samvetet följer icke ansvaret. Här må det således heta: Hvad skulle Gud mera göra.

Dem, som lefva i oförvålladt mörker, dömer Gud allena. De, som lefva i uppenbara synder, bära domen i sitt samvete. De, som trygga sig vid blotta förnuftets ledning, utan att störa andras lugn, utan att med exempel förleda andras oskuld, utan att med snärjande inkast värfva anhängare åt otron, – de stå sinom Herra och falla sinom Herra.

De, som hemta ett andeligt ljus af evangelii lära, måste noga tillse, att icke deras egen ande oförmärkt inlägger något, som antingen är utöfver eller emot det Guds Ande verkar genom Ordet. Hela Guds nådiga ändamål med sitt ord om Försoningens Lära är, att af den köttsliga människan skapa en andelig. Men det är ock nödigt att veta, hvad Skriften kallar en *andelig människa*. Andelig människa är den, som, väckt af sin själs rönta och erkända högre behof, i Jesu Christi Försoning, sökt och funnit lugn, utan köttslig säkerhet för det förflutna; kraft, utan trotsigt öfvermod för det närvarande; hopp, utan förtjenstens anspråk för det tillkommande. Den, som så är i Christo, han är en ny varelse, eller, såsom Skriften det kallar, ett nytt kreatur. Men äfven under detta tillstånd förblifve vi alltid människor; icke utan sinnlighet, men höjde öfver sinnligheten, icke utan begärens försåt, men genom tron segrande öfver begärens anfall; icke utan pröfning, men i pröfningen beståndande genom kraften af Guds i hjertat förvarade ord. Det är Guds frid, som så förvarar vårt hjerta, och det är Christi Evangelium, som till hjertat bär denna frid.

Men sökes ljuset utom Evangelii ord, i en omedelbar andans ledning; tänker man sig en ande utom Ordet; förlitar man sig uppå ett öfvernaturligt inflytande, som strider mot Guds löften och förklarade vilja om människors ledning; så blifver sjelfva ljuset ett mörker, och ledningen icke Guds, utan vår. Vi hafva ock säkra grunder, efter hvilka ljuset må pröfvas. Samma ord, som bär oss det goda ljus, bär oss äfven dess kännetecken.

Så lyder Ordet: »Den ibland eder, som är vis och förståndig, han beviser genom god umgängelse sina gerningar med saktmod och visdom. Om I hafven bittert nit och tråto i edert hjerta, så berömmar eder icke, och ljuger icke emot sanningen, Ty den visdomen är icke ofvanefter kommen, utan jordisk, mensklig och djefvulsk. Hvar nit och tråto är, der är förvirring och allt ondt. Men den visdom, som ofvanefter är, hon är först ren, sedan fridsam, saktmodig, låter säga sig, full af människokärlek och goda frukter, opartisk och oskrymtad.» Jac. 3 13, f. Detta är ljusets stämpel, och den sviker icke.

Häraf kunna nu de, som förhäfva sig öfver sitt andeliga ljus och kalla sig andeliga människor, inse, huruvida de ledas af villa eller af sanning.

Men frågan är, om de hafva rättighet att fordra samvetsfrihet. Visserligen. Så länge villan overksam hvilat inom deras samvete, äger

ingen borgerlig Lag makt öfver deras tro. Inom kyrkans sköte äga blott upplysningar, förmaningar och sagtmodig rörelse rum. Så länge villa ej utbryter i brott, må hon lefva i fred för Missgernings-Balken. Samhället har vidtagit andra medel mot förvillelse. Det har ombesörjt Christliga Lärare, Christliga sammankomster, offentliga Gudstjenster, enskilda undervisningsanstalter. Hvad de icke verka till Christlig förbättring, verkas aldrig af världsliga armen, som må lemna samvetsfriheten orubblad.

Men helt annorlunda förhåller sig då oordningar, stridande mot
 10 Samsfundets stadgade kyrkoförfattning, uppkomma, då ofred stiftas emellan Lärare och Åhörare, emellan Åhörare och Åhörare; då de, som anse sig andeliga, våldföra andras lika heligt förvarade samvetsfrihet, upphäfva sig till domare öfver andras hjertan, fördöma de döda och bannlysa de lefvande; fälla fördörelsens dom öfver Lärare, hvilkas Christliga arbeten af andra läsas med uppbyggelse, och hvilkas undervisning af andra emottagas med from andakt; uppbåda sammanträden till spridande af oenighets frö, som smitta ännu menlösa barns oförfarna hjertan, och upplösa de heliga band, som utgöra sällhet och lugn inom hvar och ett Christligt hus; då tillhör den världsliga
 20 makten att meddela sin arm, icke att kränka samveten, som äfven under förvillelsen hafva sin helgade rättighet, utan att tygla det villade samvetets utbrott, för hvilka hvarje Församlingens medlem äger sin lika heliga rätt att vara fredad. Det onda måste dock hafva stigit till sin höjd, innan världsliga magtens åtgärd påkallas. För egen räkning må aldrig Läraren uppfordra den. Han har andra vapen och annat skydd. Mot förödelser har han sitt vapen i det rena ord han lär, och emot smädelsen har han sitt skydd i det rena hjerta, han bär. Men han har en förbindelse att vaka för sin hjords orubbade lugn, och icke förgäta, att det lindriga svallet lätt öfvergår till en öfversvämmande flod.
 30 Samvetet äger sin frihet. Det ansvarar endast inför Gud. Men brottet har ingen frihet. Det ansvarar både inför Gud och menniskor.

Så glädjande det varit för Spanska Flugan att hafva blifvit bemärkt, om också blott för att, som man säger, »få bära opp» och deri hafva ett bevis på att det någonstädes »svider;» likaså förnärmande har det för henne varit, att se sig förblandad med sin utgifvare och författare. Hon är nemligen fullt öfvertygad, att denne helt och hållet lemnat henne *åt sitt öde*, att vara utkastad i världen, diverse bläcködare till förargelse. – Hon väntade derföre, att afsigten med hennes framträdande, hvilken
 40 hon *öppet* ådagalagt, icke skulle förblandas med några »specifika» »afsichter» eller »anledningar» hos dess utgifvare. Men sådan lär väl världens gång vara. Hvar och en är alltför intagen af sin egen förträfflighet för att icke i hvarje, äfven det minsta, tadel lägga personliga »afsichter,» »arghet,» »fiendskap;» ty genom ett sådant antagande är allt detta tadel »lätt förklaradt» och man behöfver icke bekymra sig om något försvar för det tadelade, ännu mindre om någon rättelse deri. *Macte virtute estote*, J afsigternas och hjertelagets ransakare! Spanska Flugan fortfar att ransaka *skrifterna*, och erkänner sig skyldig ett: *pereat* öfverallt, der hon kan anses hafva vändt sig mot
 50 person icke mot sak¹, med den billiga restriction likväl, att detta *Anse*

¹ Såsom för ett förgripligt yttrande, ber Sp. Flugans utgifvare om förlåtelse för sin allusion på Förf:s till »Silhouetterna,» i Morgonbladet 1838, kändedom af Spanska språket. Det har varit och är Utgifv. obekant, huru långt denna sträcker sig. – Utgifv:s ord hade dock ingen *personlighet* för *afsigt*, utan nedskrefvos med

icke får bero af förklaringar enligt »afsigter.» –

Ofvanstående få ord må också tagas i sin allmänhet, icke *blott* såsom föranledda af nedanstående

14 TIDNINGS-REVUE.

Spanska Flugan, sectio ultima

Hvad som i vårt land gör nästan all¹ Tidningslitteratur så *platt och intet sägande*, är vederbörande Tidningsblads tydligt ådagalagda och öppet försvarade brist på *eget intresse* och deraf följande brist på *bestämd färg*. Vårt anspråk är icke det, att hvarje Tidning borde bestämdt vara af antingen politisk, litterär, æconomisk o. s. v. natur. – Tvärtom anse vi att ett Tidningsblad, med det ringa antal läsare ett sådant hos oss har att påräkna, bör till valet af ämnen vara så omfattande som möjligt (och N. B. tillika af ett deremot svarande utrymme). Men det finnes ett intresse, oberoende af ämnet, hvori det framträder, intresset för en *bestämd lefnads-åsiqt*, en *bestämd skola* i vetenskap eller konst, en *bestämd æconomisk teori* o. s. v. – Vi se i andanom de rysningar eller det högdragna löje, med hvilket åtskillige läsare torde se orden *Skola, Theori*². Och ho kan dem sådant förmena. De äro antingen af det slag, hvilket, såsom Engelsmannen, icke vet sig hela sin lifstid hafva talat *prosa*, eller tillhöra de det slags cosmopoliter, hvilkas schiboletth är upplysning, samvetsfrihet, men hvilka härmed endast förstå en upplysning i *allmänhet*, och som derföre allmänheten till fromma predika ett virrvarr af oreda, och obestämdhet. – Om det är obestridligt, att *sanningen icke kan fängslas i en bestämd form*, utan att den är af lefvande sanning, fortgående process, så är å andra sidan lika ovedersägligt, att den *för hvarje nu i tiden är en bestämd form*; och den, som icke söker göra henne som sådan gällande, den arbetar icke för sanningens välde på jorden. – Tidningspressen är vetandets *stående här*, och skriket emot densamma är lika oförnuftigt, som tidningspressens ofta lika oförnuftiga missbruk. – Dessa missbruk är också mest framstickande der, hvarest ett bestämdt intresse³ saknas. – Finnes icke detta, är det derföre bäst att inskränka sig till blotta ansträngningar i tabell-väsentet, bok-kataloger, nyhetslistor o. s. v. – Att utgifva en Tidning, endast för att finna plats för en hop tillfällighets-stycken, är lika obetänkt och gagnlöst, som att göra ett tidningsblad till en *kloak* för allt, hvad tillfälligtvis i detsamma kan inkastas och, publiken till leda och ledsnad, utkastas. – Läsaren finner det säkert naturligt, att härifrån öfvergå till – – –

anledning af den allmänna obekantskapen med Spanska språket i vår Nord och särdeles i vårt land. Han ber ödmjukt, att Red. af Morgonbladet *med första* ville offentliggöra denna afbön.

¹ Ett undantag göra i synnerhet *Ecclesiastik-Tidning* och dess föregångare *Tidningar i Andeliga Ämmen*, hvarföre äfven *dessas* publik är och varit den mest intresserade. Det lilla H-fors Tidningar och Åbo bladen i detta afseende röjt, är på sitt ställe anmärkt.

² Deribland Morgonbladet, som synes vilja berama ett stort svalg mellan »saken» och »teorin».

³ N. B. utom taskbokens.

10

20

30

40

50